

تعریف هنر بر اساس سوره مبارکه حمد

نویسندگان: محمدجعفر مستشرق؛ احمدرضا اخوت

چکیده

پژوهش پیش رو در تلاش برای درک مفهوم هنر اسلامی به سراغ مهم‌ترین مرجع اسلامی یعنی قرآن خواهد رفت. برای رجوع به قرآن نیاز است که مفهوم مورد نظر به دقت شناخته شود به همین جهت در این مقاله مفهوم عرفی هنر به وسیله گزاره‌ها و تعاریف علمی موجود که در زمینه هنر و مفهوم آن مطرح می‌شود، استخراج شده و مؤلفه‌های اصلی مفهوم هنر از منظر عرف متخصصان و جامعه هنری شناخته می‌شود. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از زیبایی، القاکنندگی، هشیارسازی، حرکت و تحول، موضوعات اصلی هنر و...؛ سپس با کمک کتب لغت معادل قرآنی مؤلفه‌های پیدا شده استخراج شدند. برای زیبایی واژه حمد و حُسن، القا همان واژه، هشیارسازی معادل ذکر، حرکت معادل تفکر و موضوعات معادل مَثَل‌ها، قَصَص، آیات و ... انتخاب شد. برای درک و تعریف مؤلفه اصلی یعنی حمد به سوره مبارکه حمد مراجعه کرده و بر اساس این سوره، هنر و مؤلفه‌های آن را معنی می‌کند. بر این اساس هنر عبارت است از بروز حُسن و کمالی که موجب جلب توجه و نظر مخاطب شده، در او ایجاد ذوق تحسین می‌نماید و در اثر آن وی را به کمالی رهنمون ساخته، او را به غایتی از جنس عبودیت و هدایت و دریافت نعمت سوق می‌دهد. این تعریف برگرفته از مفهوم حمد است زیرا ستایش زیبایی تنها در صورت ارتباط با حمد مورد قبول خداوند است. با توجه به این تعریف اگر هنر خلق کمال باشد این وصف تنها متعلق به خداوند است و تنها او شایسته چنین وصفی است و دیگران در این زمینه واسطه نمایان کردن کمال خلق شده توسط خداوند هستند. لذا از این منظر هنرمند در نقش حامد است یعنی کسی است که بروز حُسن را درک کرده و خود و دیگران را در معرض تحسین آن قرار می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: هنر اسلامی، هنر قرآنی، حمد، حُسن